

HÍREK, ISMERTETÉSEK

Helyreigazítás

Sajtóhiba miatt a Földtani Közlöny 104. kötetének 242. oldalán KOCH Antal

születési éveként 1845 szerepel. A helyes születési év: 1843.

*

IAGOD IV. Szimpóziuma

Az International Association on the Genesis of Ore Deposits Várnában rendezte 1974. IX. 19–26. között IV. Szimpóziumát. Az elhangzott több mint 200 előadás (angol v. orosz nyelven) főleg 3 témakörrel foglalkozott: 1. az értelemek mélységi kiterjedése, 2. vulkáni hidrotermális telepek keletkezése és a kísérő nyomelemek, 3. az értelemek átványainak kén izotópos összetétele és folyékony zárványai. Külön előadásorozat foglalkozott a lemeztektonika és ércesedés problémájával. A IAGOD Bizottságai tudományos és adminisztrációs üléseket tartottak. A Szimpózium lehetőséget adott, hogy a keleti és nyugati országok szakemberei az elméleti és gyakorlati szem-

pontról fontos ércgenetikai problémákat korszerű kutatások tükrében megvitassák.

A Szimpóziumon hivatalos kiküldetésben GRASSELLY Gyula és SZÉKYNÉ DR. FUX VILMA tanszékvezető egyetemi tanárok, KISS János tanszékvezető egyetemi docens, BOGNÁR László és MOLNÁR Pál egyetemi adjunktusok, CSILLAGNÉ TEP-LÁNSZKY ERIKA és NAGY Béla tudományos munkatársak (MÁFI), BAKSA Csaba ércbányászati főgeológus vettek részt. GRASSELLY Gyula — mint elnök — a Mangán Bizottság üléseit vezette. SZÉKYNÉ FUX VILMA „Contribution to the Origin of Hydrothermal Ore Mineralization” címen a 2. témacsoportban tartott előadást.

Felsőkréta-harmadidőszaki magmatizmus és ércesedés Szimpóziuma Jugoszláviában

A Szerb és a Macedon Tudományos Akadémia a felsőkréta-harmadidőszaki vulkánosság érctelepei keletkezési problémáinak és kutatási lehetőségeinek megvitatására 1974. október 9–19. között autóbuszos, terepi bejárással egybekötött Szimpóziumot szervezett. A Szimpózium résztvevői: az alpi orogén területről meghívott külföldi és hazai geológus szakemberek voltak (összesen 30 fő). A Szimpózium elnöke PAVLOVIC S. akadémikus, titkára és főszervezője KARAMATA S. professzor ak. lev. tag. A külföldi meghívottak közül Ausztria: PETRASCHER W. E. és EXNER I., Bulgária: BOGDANOV B., Magyarország: SZÉKYNÉ FUX V., Románia: JANOVICI V., Svájc: WOODLI R., Szovjet-

unió: DZOZENIDZE G., MAGAKIAN I. G., ZARIDZE G. vettek részt.

A földtani bejárásokkal (Szerbia, Macedónia és Montenegró legfontosabb érctelepei) kapcsolatos viták legfontosabb eredményeit a Cetinjében tartott záróértekezés határozatai rögzítették. A határozatok mint a Szerb és Macedón Akadémia Szimpóziumának javaslatai kerültek az érckutatást irányító minisztériumi, illetve vállalati szervekhez. A Szimpózium ezenkívül lehetővé tette mind a hazai, mind a vendég geológusok számára az alpi orogénhez tartozó színes ércesedések összehasonlítását és problémáinak megvitatását.

100 éves a Belga Földtani Társulat

A Magyarhoni Földtani Társulat elnökeként MTE SZ kiküldetésben vettem részt Liege-ben (Belgium) 1974. 09. 8–13. között a Belga Földtani Társulat 100 éves fennállásának ünnepségein.

A regiszter és a pótlólagos kiegészítés szerint:

Sorsz.	Résztevő ország (belga ABC szerint)	Résztevők száma
1.	Algéria	5
2.	Németország	13
3.	Ausztria	2
4.	Ausztrália	5
5.	Belgium	178
6.	Kanada	11
7.	Dánia	1
8.	Spanyolország	10
9.	Egyesült Államok	16
10.	Franciaország	50
11.	Finnország	1
12.	Nagybritannia	23
13.	Magyarország	1
14.	Indonézia	1
15.	Irán	2
16.	Irország	2
17.	Izrael	3
18.	Olaszország	6
19.	Marokkó	1
20.	Japán	1
21.	Norvégia	3
22.	Hollandia	20
23.	Lengyelország	1
24.	Románia	2
25.	Svédország	1
26.	Svájc	6
27.	Csehszlovákia	3
28.	Szovjetunió	2
29.	Délafrikai Unió	7
30.	Jugoszlávia	3
31.	Zambia	9
32.	Zaire	10
	32 ország összesen	399 fő

A Belga Földtani Társulat 100 éves évfordulójának ünnepi üléssorozatán az ottani elnöknek CH. ANCION-nak a Liegei Egyetem professzorának átadtam a Magyarhoni Földtani Társulat 125. évfordulójára készített emléklapokat és egy díszes kivitelű kézi festésű oklevelet, mely a magyar geológustársadalom jókívánságait és az emlékérem adományozását tartalmazta francia nyelven. Ez a megemlékezés igen nagy elismerést váltott ki az ünnepi ülés szervező bizottságából.

Az ülésszak szakmai vonatkozásban 4 szekcióra tagozódott:

A. Kristályos képződmények geológiája, a mélyebb földkéreg tanulmányozására alapított egyesülettel (AZOPRO) közös rendezésben. Ezt a csoportot J. BELLIERE koordinálta és a végén a Belga Földtani Társulat fogadást is adott.

B. Réztartalmú üledékek és provinciák. P. BARTHOLOME koordinálásával, aki egyébként a szervező bizottság társelnöke.

C. Mérnökgeológia. L. CALEMBERT koordinációjával.

D. Az Északi tenger folyómedencéinek fejlődése a negyedkorban. P. MACAI koordinálta az ülést. Ezt az előadássorozatot követően kétnapos kirándulás volt a Meuse folyó völgyében.

Részvételem elsősorban reprezentatív jellegű volt, azonban szakmailag is igen hasznosnak bizonyult. Az A. szekció előadásai az új geotektonikai elméletet érintően számos kiegészítő újdonságot tartalmaztak. Különösen A. F. WILSON előadása, mely a földkéreg mélyzónáinak gazdaság-geológiai kérdéseivel foglalkozott. De megemlíthetem U. S. HEIER előadását is, mely a mélyebb kéregrészek geofizikai méréseinek geológiai értelmezésével foglalkozott.

Publikációk vonatkozásában az A. szekció előadásai tárgyidőszakban még nem voltak kinyomtatva, ez a kötet várhatóan 1974. decemberben készül el. Minden résztvevő a részvételi díjjal együtt egy kötetet ingyen kap meg. Az előadások 4 kötetben kerülnek közreadásra. Ingyenes kiadványként az A. előadások kötetét rendeltem meg, mely a Magyarhoni Földtani Társulat könyvtárában a tagság rendelkezésére áll majd. Második kötetként a mérnökgeológia angol nyelvű kötetét vásároltam meg, melyet hazaérkezésem után átadtam a Társulat könyvtárának.

A Magyarhoni Földtani Társulat respektálását jelzi, hogy a valamennyi résztvevő számára rendezett fogadáson túlmenően 1974. 09. 10-én részt vehettem a liezi Kormányzóságon a tartományi Kormányzó által rendezett fogadáson, 1974. 09. 11-én az akadémiái ülésen, melyen BAUDOIN király is végig ott volt. Tagja voltam annak a szákszámú csoportnak, melyet a király fogadott. A Királlyal folytatott mintegy 4 perces beszélgetés során átadtam a Magyarhoni Földtani Társulat üdvözlétét és kifejeztem a tudomány vonatkozásában mindenkor kölcsönös érdekalapú együttműködési készségünket.

Az a körülmény, hogy Belgium első embere végigült egy geológiai tárgyú ünnepi ülést — nem is az elnökségben, —

és fogadást adott a geológusok számára, a belga földtani tevékenység nagyra-értékelését jelenti.

Indokolt és eredményes volt a Társulat belgiumi képvisellete, növelte hírünket, öregbítette tekintélyünket. A MFT tavaly volt 125 éves, és ez itt fokozottabban hangsúlyozódott azzal, hogy Hazánkban milyen korán felismerték a Föld tanulmányozásának társadalmi keretek között végzett szükségességét.

Tanulmányutakon nem vettem részt, de a kiállításokat megnéztem. Az egész városra rányomta bélyegét a Földtani Társulat ünnepségsorozata. Az áruházakban is kiállítások voltak: a kő és az ember, az ékszerüzletekben eredeti kőzetek, drágakövek, fiatalok házában a fiatal geológusok által rendezett gyűjteményes bemutató szellemes dokumentációkkal a földtani

munkáról. Az egyetemen, sőt a bankokban is kiállítottak állami és magángyűjteményeket, régi térképeket (Általános Bank, Brüsszeli Bank, Lambert bankház, Nagelmacher bank, Schözen bank, Liézi hitelbank, Takarékbank). Ezek igen komoly kivitelű makettek voltak, pl.: az Ekofisk olajtelepei, tengeri olajkutatások, kőzetek és ősmaradványok szerepe a kőszénbányászatban, drágakőkiállítás, kőzetek a képzőművészetben, bányamakettek stb. és mindenütt a Földtani Társaság centenáriumi plakátja.

Tetszett az egyetemek, tudományos intézetek, a felhasználó-ipar és kereskedelem együttműködése a kiállítások és a propaganda általánosításában.

Budapest, 1974. IX. 16.

Dr. DANK Viktor

Galli László 70 éves

GALLI László, aki 1904-ben Léván született, mérnök család sarja. Munkássága a József Műegyetem mérnöki oklevelének megszerzése után 1928-ban kezdődött. Pályája első éveiben különböző építővállalatok, illetve hivatalok keretében statikával, mély- és útépítések vezetésével foglalkozott, majd tanársegéd a Budapesti Műegyetemen.

Sokoldalú érdeklődését már a pályakezdő években magára vonta a földanyag változatossága, sokrétűsége. Így figyelme az akkor még kialakulóban levő talajmechanika felé fordult. Mint magánmérnök 1939-ben saját laboratóriumot szerelt fel és hamarosan talajmechanikai, mélyépítési, vízbeszerzési kérdésekben az ország egyik legtekintélyesebb szakértője.

A felszabadulás után szervezett állami tervezőapparátusba laboratóriumán kívül ezt a szaktudását hozta magával. Az ÁMTI, majd a MÉLYÉPÍTÉSI szervezeten belül a talajmechanikai, hidrológiai és mérnökgeológiai osztályokat vezeti. Működésének ebben a korszakában nem csupán az eléje kítűzött feladatok sokrétűsége, hanem egyéniségét jellemző kutatói szelleme is — amely sohasem elgázlik meg tények regisztrálásával, hanem mindig keresi a tényekre vezető folyamatot és azok eredetét is — a földtan, a természeti földrajz felé irányítja figyelmét.

Munkásságát komplex szemlélete jellemzi, az a mindenkori törekvése, hogy a természetleíró tudományok eredményeit az adott feladat megoldása érdekében számszerűsítse, a mérnök részére haszno-

sítható megállapításokat konkrétan realizálja.

Ez a szintetizáló szemlélet teszi olyan nagyjelentőségűvé GALLI László főtechnológusi működését a VIZITERV-ben (1959–71) és általában a vízügyi szolgálatban (jelenleg is).

Alig található hazánkban az utóbbi évtizedekben épített vagy tervezett olyan nagyobb jelentőségű vízgazdálkodási mű, amely nem viselné GALLI László keze nyomát. Az ő szakértelmét dicséri számos vízművünk, nagyobb völgyzárógátunk, folyami vízlépcsőnk, öntöző- és belvízrendszereink és — bár utóljára említve, de kiemelkedő jelentőséggel — korszerű árvízvédelmi szemléletünk.

GALLI László a MFT Mérnökgeológia-Építésföldtani Szakosztálya megalakulásától kezdve, számos rendkívül színvonalas előadás, önálló ankét tartásával, a szakosztályvezetőségi munkában és munkabizottságokban való aktív részvételével, az 1963–66. évben a szakosztályelnöki tisztség ellátásával, a földtani és a műszaki tudományok általánoságán nemcsak a Szakosztály, de a MFT részére is általános elismerést szerzett.

Munkássága magas szintű elismerését jelzik kormánykitüntetései:

- a „Szocialista munkáért” érdemérem két ízben (1958)
- a „Munka érdemrend” ezüst fokozata (1966)
- a „Munka érdemrend” arany fokozata (1970).

Pályafutását a főhatósági és vállalati kitüntetések hosszú sora kíséri.

GALLI László tanító egyéniség. A tudás, a felismerés öröme akkor érzi teljesnek, ha ezekben másokkal osztozhat. Ez nem csupán közismert széles körű irodalmi, előadói tevékenységében, hanem mentor-sága alatt felnőtt, a földdel és annak mű-

szaki vonatkozásaival foglalkozó szakembereknek, hálás tanítványainak széles körében jut kifejezésre. GALLI László ma is tanít bennünket és mindannyiunk leg-hőbb kívánsága, hogy töretlen lelkesedéssel még sokáig tanítson.

HERZOG Henrik

A „Földvári Aladár földtani kutatóállomás”

A Nehézipari Műszaki Egyetem Bányamérnöki Kara abaújkéri földtani kutató-állomásának elnevezését az állomás alapítója tiszteletére „Nehézipari Műszaki Egyetem Földvári Aladár Földtani Kutató-állomás”-ra változtatta. A névtábla ünnepélyes elhelyezése alkalmából 1974. október 15-én dr. SIMON Sándor a NME rektora, dr. TAKÁCS Ernő a NME Bányamérnöki Kar dékánja, dr. BOGNÁR Rezső a Kossuth Lajos Tudományegyetem rektora és dr. RICHTER Richard a NME Földtan-teleptani Tanszék professzora méltatták az elhunyt érdemeit. A Magyarhoni Földtani Társulat nevében dr. DANK Viktor elnök tartotta a következő megemlékezést:

Tisztelt Avató Ünnepe!

A MFT nevében tisztelettel üdvözlöm a megjelenteket, azokat, akik kezdeményezték és most a névadó ünnepségen megvalósították azt az elhatározásukat, hogy ezt a kutató állomást Dr. FÖLDVÁRI Aladáról nevezzék el.

Köszönöm a Társulat nevében Dr. SIMON Sándor rektor úr, Dr. TAKÁCS Ernő dékán úr meghívását.

Nagy öröm számunkra, hogy a Társulat sok évtizeden át aktív választmányi tagja, majd tiszteleti tagja az Északmagyarországi Szakosztály elnökségi tagja lehet névadója ennek a korszerű létesítménynek.

A MFT mindig szívesen adott helyt FÖLDVÁRI Aladár előadásainak és publikációinak, mert azok mindig korszerűek voltak és időszerű, érdeklődésre számotartó kérdések megoldásához járultak hozzá.

A Társulat hagyománya szerint éves közgyűlésünkön emlékezünk meg elhunyt-

jainkról. Az 1974. évi közgyűlésen elhangzott nekrológ is lerögzíti, milyen küzdelmesen nehéz gyermek- és ifjúkora volt FÖLDVÁRI Aladárnak és szinte szimbólumnak tekinthetjük, hogy az ifjúág nevelését szolgáljni hivatott kutató állomás ezentúl az Ő nevét viseli.

Mint ahogy egyik utolsó nyilvános szereplésén, a 125 esztendő MFT jubileumi közgyűlésén FÖLDVÁRI Aladár összefoglalta kutatási és geoműködési ars poeticáját, és tervekkel telve jövőbemutató programot vázolt fel, ugyanúgy most ennek a kutató állomásnak és a benne ismereteket elsajátító új generációsorozatnak prominens feladata az ország természeti erőforrásainak mind maradéktalanabb felkutatása és hasznosítása. Ennek első jelentős és a későbbi tevékenységet megalapozó fázisa a földtani kutatás, mely különös súlyt és nyomatékot kap napjainkban, amikor minden ország fokozottan törekszik hazai nyersanyagforrásainak kiaknázására.

A nyersanyagok megtalálásához vezet út azonban rögs. Szisztematikusan kutatásokat, korszerű koncepciót, eszközöket és szüntelen fejlődő metodikát kíván. Ennek az irányzatnak egyik megalapozója és kiváló művelője volt FÖLDVÁRI Aladár, aki a vulkanológia, az őslénytan, ércteleptan, üledékföldtan és a hasadó anyagok geológiája vonatkozásában egyaránt úttörő munkát végzett és szaktudását, ismereteit egyetemi oktatóként önzetlenül átadta a felnövekvő szakgárdának.

Kívánjuk, hogy a kutató állomás sikeresen fejlődjék és névadója emlékéhez méltó eredményeket érjen el a nevelés és a tudomány területén egyaránt.

Sírkövetés

1974. december 6-án volt Dr. HORUSITZKY Ferenc egyetemi tanár, Társulatunk volt elnöke és főtitkára síremlékének avatása. Ez alkalommal Dr. DANK Viktor a Magyarhoni Földtani Társulat elnöke a társulat és Dr. BODA Jenő a tanítványok

nevében mondott emlékbeszédet. Ezek anyagát Dr. BAUER Jenő lejegyzésében a következőkben rögzítettük:

Dank Viktor avatóbeszéde Horusitzky Ferenc síremlékavatásán a Farkasréti temetőben

Három esztendeje immár, hogy egy ugyancsak ilyen sugárzóan napsütéses decemberi napon kísértük ide utolsó útjára Dr. HORUSITZKY Ferenc egyetemi tanárt, társulatunk volt elnökét és tiszteleti tagját, — nekem személy szerint mesteremet, professzoromat, Feri bácsit, valamennyiünk szeretett „Horu”-ját.

Ugyanolyan szikrázóan fényes decemberi nap volt: mintha a természet meg akarta volna tréfálni önmagát, — méltóbb keretet nem adhatott volna távozásának.

Három esztendeje, hogy a márciusi közgyűlés 1971-ben tiszteleti taggá választotta, három esztendeje, hogy november végén már nem volt az élők sorában. Szinte hihetetlen, hogy nem jelenik meg már szálfá termete, vállas alakja jellegzetesen biccentő mozgásával és boltozatos homloka alatti tarajos szemöldöke alól nem nevetnek ránk okosan csillogó szemei. Hogy a társulati üléseken nem előzi meg felszólalását a szokásos izgatott morajlás, mikor arra készült, hogy az elhangzott előadáshoz egy olykor Karinthynál is szellemesebb összefoglalást hozzáfűzzön.

Három év után annyi történt, hogy ismét szürke hétköznapiak következtek el valamennyiünk számára: dolgoztunk és rohantunk, bíráltunk és bíráltattunk, vitatkoztunk, megsértettük egymást és minket is megsértettek. Aztán ilyen alkalomkor összejövünk és világosan elébünk hullik a tennivaló — és világos az út a bölcsőtől a sírig.

Ez a megemlékezés jó arra, hogy méltó megjelenési helyen magunkba szálljunk — próbáljuk megbecsülni egymást még életünkben!

Dr. HORUSITZKY Ferenc nekrológia, méltatása megjelent már. Mi valamennyien ismertük tevékenységét, munkásságát, terveit. Tervektől duzzadó optimista hittel telve, váratlanul hagyott itt minket. Legszébb örökségként hagyta ránk optimizmusát, s páratlan, utánozhatatlan szellemességgel megalkotott, összefoglalatlan és befejezetlenül maradt életművét. Mint temetése napján, ugyanilyen szépen sűt ma is a nap, mintegy megfogadva azt, amit Horu szokott szavalni: „A Nap feljő, a Nap lemegy...” Egy naplementét követő emlékezésre gyűltünk most itt össze. Az emlékezés sok virága, koszorúja csak jelkép; tiszteleti tagunk tovább él közöttünk: ott van a kövek közt, ott van a budai hegyekben, — nemcsak a tudományos könyvtárakban, a vajtűfülkék részére elzárt irodalomban. Elődeinktől ránk hagyott dicséretesen szép hagyományként Társulatunk ezt a megemlékezést szánta

arra az évfordulóra, amikor a korábbinál maradandóbb, díszesebb megjelölést kapott szeretett tagtársunk — professzorom — nyugvóhelye. Ebben a Társulat tagjai is aktívan részt vettek BODA Jenő kollégánk odaadó fáradozása nyomán, melynek eredményeképp egyéniségéhez és szelleméhez méltó síremlékek tisztelegtetünk, mi, a jelen — az Ő utódai — és Társulatunk jövőjének folytatói.

*Dr. Boda Jenő megemlékezése
dr. Horusitzky Ferenc sírkövéátásán*

Feri Bácsi!

Szomorú találkozás ez nekünk, de örömteli ez Neked, mert barátaid, tanítványaid, tisztelőid jöttek el Hozzád, hogy az eltávozásod óta eltelt 3 év után — milyen gyorsan száguld is az idő! — megemlékezzünk síremléked, végső otthonod mellett Rólad — mi, akik még járjuk az élet göröngyös útjait, amelyről félreálltál.

E röpke idő óta ismét kevesebb lett azoknak a száma, akiket ismertél — követtek Téged az örök béke honába.

De nem csak ez történt. Örömmel adhatom hírl, hogy életműved, melyet oly nagy gondnal építettél, s melynek végső kimunkálását reám, tanítványodra hagyta, készen áll a kiadásra. A sorokban ott van szellemed, utánozhatatlan logikád, a nem személyeskedő, sohasem sértő vitakészséged. Mindezek az erényeid nem engedik meg, hogy a kézirat ne legyen közkinccsévé a geológiának az emberi szellem kincsestárában.

Szívünkben pedig ott van emberi műveltség, szeretetreméltó gyöngöseséged, tiszteletet s bámulatot keltő felemelkedettség, amellyel mindig túltetted magadat az élet kicsinyességein; igazi bölcs voltál, aki — bár ismerve a természet örök törvényeit — ártatlan gyermeki alázatsággal örülni tudott a szépnek, aki ismerte a művészetek harmóniáját, a költészet zenéjét.

Az idő távlata megszépít mindent; Te is úgy állsz előttünk, hogy enyészd emberi tested mindinkább szellemi alakot ölt, csak a nemes marad.

Barátaid, tanítványaid, tisztelőid állnak síremléked előtt és megegyezser feljajdul bennünk a veszteség. Vigaszt csak az nyújthat, — amint a költő mondja — „Non omnis moriar” ... nem haltál meg egészen!

Ott vagy kitörülhetetlenül emlékeztünkben, ahogyan a sírfeliratod is hirdeti: élsz!

Elhalálozások

1974. október 29-én, életének 74. évében, hosszú szenvedés után elhunyt dr. KOCH Ferenc geográfus, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Regionális földrajzi tanszékének volt tanszékvezető egyetemi tanára. Dr. KOCH Ferencet 1974. november 5-én, a Farkasréti temetőben helyezték örök nyugalomra. Elhunyt tagtársunk érdemeit az Eötvös Loránd Tudományegyetem Természettudományi Kara részéről dr. LÁNG Sándor egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia Földrajztudományi Kutató Intézete részéről pedig dr. SOMOGYI Sándor idézte fel. Sírjánál a tanítványok nevében dr. MAROSI Sándor vett búcsút tőle.

1974. november 6-án, tragikus autóbaleset következtében, 46 éves korában elhunyt dr. BABÓS Károly, a Budapesti Műszaki Egyetem Vízgazdálkodási Főiskolai Kara Alapítványi tanszékének vezető főiskolai tanára, a Geodéziai és Kartográfiai Egyesület Bajai Csoportjának nagy aktivitású titkára, a „Térképészet Kiváló Dolgozója” kitüntetés birtokosa. Dr. BABÓS Károly Társulatunk szakembereivel mind oktatás-fejlesztési, mind pedig

együttműködés-építési tekintetben szoros, baráti kapcsolatokat alakított ki. Tragikus halála fájdalmas veszteségünk. Dr. BABÓS Károlyt a Budapesti Műszaki Egyetem Vízgazdálkodási Főiskolai Kara saját halottjának tekintette. 1974. november 16-án, a bajai Rókus temetőben, osztatlan részvét kíséretében helyezték örök nyugalomra kedves emlékü kartársunkat.

1974. december 19-én, 53 éves korában, hosszú szenvedés után elhunyt dr. SZÉNÁS György tagtársunk, a föld és ásványtani tudományok doktora, címzetes egyetemi tanár, a M. Áll. Eötvös Loránd Geofizikai Intézet főgeológusa, a Magyar Geofizikusok Egyesületének alapító tagja, a Geofizikai Közlemények szerkesztője, a Munka Érdemrend bronz fokozatának és számos magas fokú kitüntetés birtokosa. Tragikus sorsú, közszeretben és közmegbecsülésben részesült kitűnő társunkat ravatalánál dr. ADÁM Oszkár búcsúztatta. Hantja fölött, méltón, Kosztolányi Dezső: Halotti beszéd c. versének sorai hangzottak el. SZÉNÁS György a Farkasréti temetőben nyugszik. 1974. december 28-án temették el.

Kitüntetések, címadományozások

Dr. BOGÁRDI János akadémikust, a Magyar Hidrológiai Társaság vezetőségi tagját a bécsi Technische Hochschule 1973. június 8-án díszdoktorrá avatta. A díszdoktori „laudatio”-t — melynek teljes szövegét a Hidrológiai Közölny közé is tette — dr. KEMMERLING, W. egyetemi tanár tartotta; méltatva dr. BOGÁRDI János érdemeit a hordalékmozgás tudományteréről, valamint nemzetközi tudányszervezési eredményei területéről (Hidrológiai Közl. 53. évf. 12. sz. 1973. dec.).

Az Eötvös Loránd Tudományegyetemen, az 1973/74. tanév évzáró közgyűlésén, a Természettudományi Kar aranydiplomával tüntette ki dr. MARZSÓ Lajost, a Magyarhoni Földtani Társulatnak több mint félszázada (1910 óta) bejegyzett rendes tagját, aki 50 évvel ezelőtt, 1924. június 20-án földtan főtárgyból, öslénytan, földrajz melléktárgyakból tett eredményes szigorlatot a dr. PAPP Károly vezette Egyetemi Földtani Intézetben. (ELTE Rektori Hivatala: „Egyetemi Tájékoztató” 1974. VI—IX. sz. 15. o.)

1974. július 1-én, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Természettudományi Karán c. egyetemi tanári címet kapott dr. BISZTRICSÁNY Ede, a műszaki tudományok doktora, a Magyar Tudományos Akadémia Geodéziai és Geofizikai Kutató Intézet Szeizmológiai Osztályának vezetője; c. docensi címben pedig IBRÁNYINÉ dr. ÁRKOSI KLÁRA tagtársunk, a Magyar Tudományos Akadémia Földtani Tanszéki Kutatócsoportja tudományos főmunkatársa részesült. (ELTE Rektori Hivatala: „Egyetemi Tájékoztató” 1974. VI—IX. sz. 11—12. o.)

A művelődésügyi miniszter A Magyar Agrártudományi Egyesület VI. Országos Tisztújító Közgyűlése alkalmából dr. FEKETE Zoltánnak, tagtársunknak, a Kertészeti Egyetem tanszékvezető tanárának eredményes és érdemes munkássága elismerésül a Szocialista Kultúráért kitüntetést adományozta (Művelődésügyi Közl. XVIII. évf. 16. sz. 1974. aug. 29.).

A Magyar Hidrológiai Társaság 1974. szeptember 3-án tartott vezetőségválasztó

közgyűlése M. dr. DOBOS Irma tagtársunkat Zsigmondy Vilmos Emléklappal tüntette ki a következő indoklással: „Dr. DOBOS Irma geológust, a VIKUV főgeológusát Zsigmondy Vilmos Emléklappal tüntetjük ki, nemcsak szépen ívelő szakirodalmi munkásságáért, hanem a visegrádi Zsigmondy Vilmos emlékmúzeum szervezéséért és a kiállított anyag tudományos gondozásának elismeréseképpen”.

A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa nyugállományba vonulása alkalmából, eredményes munkája elismeréséül HASZÉK Ferencnek, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Közzetani-Geokémiai Tanszéke tanszéki munkatársának, a közzetani mikrotechnika, a vékonycsiszolat s ércsiszolat készítés mesterének; a Szabó József terem társulati ülései, közgyűlései

rendezőjének, a közkedvelt Feri bácsinak a Munka Érdemrend bronz fokozatát adományozta (Művelődésügyi Közl. XVIII. évf. 19. sz. 1974. okt. 3.).

A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa dr. RADÓ Sándor Kossuth- és Allami díjasnak, a földrajztudományok doktorának, az Országos Földügyi és Térképészeti Hivatal főosztályvezetőjének kiemelkedő földrajzi-kartográfiai tudományos munkássága, valamint a nemzetközi munkaszolgálatban kifejtett több évtizedes tevékenysége elismeréséül, 75. születésnapja alkalmából a Munka Vörös Zászló Érdemrendje kitüntetését adományozta. A kitüntetést Losonczi Pál, az Elnöki Tanács elnöke adta át. (Magyar Nemzet 1974. nov. 7. XXX. évf. 261. sz.)

Tudományos minősítések

1973. december 10-én volt dr. NAGY István Zoltán tagtársunk „Alsóbbrendű tetrapodák származás-, rendszertani kérdései a chorda dorsalis vizsgálata alapján” c. kandidátusi értekezésének nyilvános vitája. Az opponensek véleménye, jelölt felkészültségi szintje, elért eredményei, a kialakult vita eredményessége, s a jelölt abban megmutatkozott vitakészsége alapján a kiküldött Bíráló Bizottság javaslatot terjesztett a Tudományos Minősítő Bizottság elé a kandidátusi fokozat odaítélésé érdekében. Az értekezés opponensei dr. KISZELY György az orvostudományok kandidátusa és dr. STOHL Gábor a biológiai tudományok kandidátusa voltak.

1974. május 29-én rendezték meg dr. NÉMEDI VARGA Zoltán tagtársunk „A Mecsek hegységi feketeközségterület földtani és hegység szerkezeti vizsgálata” c. kandidátusi értekezésének nyilvános vitáját. Jelölt felkészültsége, tágas és elmélyült ismeretanyaga, elemző és összegzőkészsége, a vitában való jártassága, s elért eredményeinek az opponensek véleményében rögzített elismerése és elfogadása alapján a kiküldött Bíráló Bizottság javaslatot terjesztett a Tudományos Minősítő Bizottság elé a kandidátusi fokozat odaítélésé érdekében. Az értekezés opponensei dr. BALOGH Kálmán a földtudományok doktora és dr. BARTÓK Lajos a földtudományok kandidátusa voltak.

1974. június 17-én volt dr. GYARMATI Pál tagtársunk „A Tokaji hegység intermedier vulkanizmusa” c. kandidátusi érte-

kezésének nyilvános vitája. Az opponensek véleménye, jelölt elmélyült felkészültsége, elért eredményei, a kialakult vita során tanúsított helytállása alapján a Bíráló Bizottság a benyújtott értekezést érdemesnek tartotta a kandidátusi fokozat elnyerésére s ily értelmű javaslatot terjesztett jóváhagyásra a Tudományos Minősítő Bizottság elé. Az értekezés opponensei dr. PANTÓ György és dr. MEZŐSI József a földtudományok kandidátusai voltak.

1974. június 19-én volt dr. DOJCSÁK Győző kanadai állampolgár, önköltséges aspiráns „A meteoritkráterek morfogenezise és gazdasági jelentőségük” c. kandidátusi értekezésének nyilvános vitája. Az opponensek véleménye, a kialakult érdemi vita, jelölt abban mutatott vitakészsége alapján a kiküldött Bíráló Bizottság érdemesnek tartotta elfogadásra a benyújtott értekezést s ilyen értelmű javaslatot terjesztett a Tudományos Minősítő Bizottság elé. Az értekezés opponensei dr. JAKUCS László a földrajztudományok doktora és dr. KRIVÁN Pál a földtudományok kandidátusa voltak.

1974. június 19-én rendezték meg dr. MOLNÁR Béla tagtársunk „A Nagyalföld negyedkori üledék-komplexumának genetikája” c. kandidátusi értekezésének nyilvános vitáját. Az opponensek véleménye, jelölt másfélévtizedes, nagy munkabefektetéses, eddig legrészletesebb vizsgálati támasztékú feladatmegoldása, értékelő összegzése, valamint jelöltnek a kiterjedt vitában tanúsított helytállása nyomán a

kiküldött Bíráló Bizottság alkalmasnak találta dr. MOLNÁR Béla értekezését a kandidátusi fokozat elnyerésére. Javaslátat ebben az értelemben küldte meg a Tudományos Minősítő Bizottságnak. Az értekezés opponense dr. PÉCSI Márton akadémiai levelező tag, dr. KRIVÁN Pál és dr. MOLDVAY Loránd a földtudományok kandidátusai voltak.

1974. december 20-án volt dr. SOMOSVÁRI Zsolt bányamérnök „Aláfajtott (közel szintes települési) fedűközetek mozgásmezejének meghatározása” c. kandidátusi értekezésének nyilvános vitája. Az opponensek véleménye s a kialakult vita eredményessége alapján a kiküldött Bíráló Bizottság javaslatot terjesztett a Tudományos Minősítő Bizottság elé a kandidátusi fokozat odaítélése érdekében. A diszertáció opponensei dr. KERTÉSZ Pál és

PATVAROS József a műszaki tudományok kandidátusai voltak.

1974. december 16-án rendezték meg dr. BORSY Zoltán, a földrajztudományok kandidátusa „A futóhomok mozgásának törvényszerűségei és védekezés a szelérozió ellen” c. akadémiai doktori értekezésének nyilvános vitáját. Az opponensek véleménye, a kialakult vita eredményessége, jelöltnek a vitában való jártassága alapján a kiküldött Bíráló Bizottság egyhangúlag alkalmasnak találta jelölt disszertációját az akadémiai doktori fokozat elnyerésére. Ilyen értelmű javaslatot terjesztettek tehát jóváhagyásra a Tudományos Minősítő Bizottság elé. Az értekezés opponensei: dr. STEFANOVITS Pál akadémiai levelező tag, dr. JAKUCS László és dr. PÉCZEL György a földrajztudományok doktorai voltak.

Lignitkutatás Vas megyében

Az Országos Földtani Kutató és Fúró Vállalat Miskolcon levő észak-magyarországi üzemzetősége nemcsak Borsodban, hanem az ország más vidékein is széles körű kutatásokat végez az ásványvagyron feltárására. A miskolci üzemzetőség dolgozói többek között a Szombathely közelében levő lignittelepek felmérésén munkálkodnak. A kutatófúrásokkal jelenleg a lignittelepek lehatárolását végzik. A terü-

let úgynevezett északi mezejében ötven fúrólukat mélyítettek le. Ezzel meghatározták a lelőhely kiterjedését, az egyes telepek vastagságát és elhelyezkedését. Megkezdtek ezután a déli rész kutatását, hogy az ott levő lignitvagyron alapján meghatározzák, vajon gazdaságos-e a ki-termelés. A kutatásokat a tervek szerint 1976-ban fejezik be és ezt követően döntenek a lignitvagyron hasznosításáról.

Fellendült az újítómozgalom az alföldi olajbányászatban

A nagyalföldi kutató és feltáró üzemen bejegezték az indulása — 1949 — óta benyújtott 2000. újítást. Az ország szénhidrogénvagyonának feltárásában döntő szerepet játszó vállalatnál, különösen az utóbbi két évben növekedett meg a műszakiak és munkások alkotó kedve. 1973-ban a benyújtott ötvenöt ésszerűsítési javaslatból 39-et bevezettek a gyakorlatban is. A műszaki színvonal emelését, a fúróberendezések jobb kihasználását és a balesetvédelmet szolgáló újítások 3 millió 735 ezer forint hasznot hoztak a vállalatnak.

Mindezek 1974-ben számszerűleg már csaknem megduplázódtak. Az előző évi teljesítmény: 94 alkotó ötlet került megvitátásra, s ezekből a vállalati bizottság hetvenháromat fogadott el. Az újítások mintegy három millió forint kalkulálható megtakarítást eredményeztek.

Az üzem dolgozóinak az elmúlt két év alatt a benyújtott újításokért 425 ezer forintot fizettek ki. A mozgalom fellendülése 1975-ben is tovább tart, az év eleje óta január végéig öt újítási javaslatot nyújtottak már be.

* * *

Spilitic and Spilitic Rocks. Szerkesztette: G. C. AMSTUTZ. International Union of Geological Sciences, Series A, Number 4. — Springer-Verlag, Berlin—Heidelberg—New York 1974, p. 482, with 138 Figures and 13 Plates.

A spilit tengervíz alatt, illóokban gazdag környezetben keletkező bázisos (gabroidális vagy gabbrodioritos) kémizmusú vulkáni kőzet. A földkéreg nagy üledékgyűjtőiben, geoszinklinálisbaiban keletkező ofiolitos kőzetek sorába tartozik, az oro-

gének kezdeti (iniciális) magmatizmusának terméke. Érthetően napjainkban — a szubdukción övek nyomozásában — az ofiolitos kőzetek sorába tartozó spilitek az érdeklődés középpontjába kerültek.

A nemzetközi kiadvány kiemelkedő tudósokból álló Szerkesztő Bizottságának elnöke: AMSTUTZ, Heidelberg; tagjai: BATTEY, Newcastle-upon-Tyne; FIALA, Prága; VAN DER KAADEN, Heidelberg; KORZINSKY, Moszkva; LEHMANN, Garmisch-Partenkirchen; NIGGLI, Bern; PATWARDHAN, Chandigarh; RITTMANN, Katánia; ROCCI, Nancy; SAUPÉ, Nancy; VALANCE, Sidney; VUAGNAT, Geneva — irányítása mellett reprezentatív értekezéseken fogja össze a spilitekre vonatkozó mai ismereteket.

Az egyes értekezésekhez részletes irodalmi felsorolás is kapcsolódik. A különböző szerzők felfogása a spilitek keletkezésére vonatkozóan ma sem egységes. A vita — a hazai közzéttni nevezéktan szerint — a hipo-, illetve metaeredit (primér vagy szekundér) körül zajlik. A tárgyalat kiadvány a különböző földtani korú spilites kőzetek klasszikus területeinek — elsősorban az alpi orogén ívből — bemutatása mellett, taglalásában a spilitek keletkezésére vonatkozó eltérő felfogásokat is kifejezésre juttatja. AMSTUTZ bevezetése után ugyanis a könyv 4 fő részre tagolódik.

1. A spilitek jellemzőit és a kapcsolatos problémákat tárgyaló általános értekezések.

2. A primér eredet mellett állástfoglaló értekezések.

3. Autohidrotermális és autometamorf eredetet javasoló értekezések.

4. Szekundér, diagenetikus vagy metamorf származás mellett állástfoglaló értekezések.

A négy fejezetet a tárgykörre vonatkozó különböző szempontok szerint összeállított csaknem teljes bibliográfia egészíti ki. A vonatkozó magyar irodalom felhasználása nem teljes. Az általános vonatkozású értekezéseknél SZÁDECZKY-KARDOSS E. 2 dolgozatát sorolja fel. A kor és hely szerinti bibliográfiai felsorolásban csak SZENTPÉTERY Zs. a Bükk-hegységi diabázokat tárgyaló értekezése szerepel.

A könyv jelentős segítséget nyújt mind a korszerű közzéttni, mind a lemeztektonikai földtani kutatásoknak. Megjelenése idősebb. Izléses, szép kiállítású a Springer-Verlag munkáját dicséri.

SZÉKYNÉ DR. FUX VILMA

Proceedings of the Fourth Conference on Origins of Life: Chemistry and Radio-astronomy. Springer, 1973.

A könyvet Lynn MARGULIS szerkesztette és teljes vitaanyagát adja egy interdiszciplináris konferenciának, melyet a címben megadott témában 1971-ben Elkridge-ben (Maryland) tartottak.

A könyv bevezetésében a szerkesztő tájékoztatja az olvasót a jelenleg ismertetésre kerülő tudományos vita előzményeiről. Előzetesen már három hasonló tárgyú konzultációt tartottak az Egyesült Államokban. Ezek keretében a földi élet 3,5 milliárd éves nyomaival, a previtális szerves anyagok szintézisére vonatkozó kísérletekkel és végül az Apolló programok révén nyert Hold-kőzetek vizsgálati eredményeivel foglalkoztak.

A jelenlegi konferencia közzétett anyaga egy igen szűk körű, de annál aktívabb, több napos tudományos vita eredményeit adja. A vitában geológusok, biológusok, asztronómusok, kozmológusok vettek részt, szám szerint 25-en. A vita a következő fontosabb témák köré csoportosult:

1. A previtális szerves vegyületek identifikálásának problémái.

2. A paleobiokémia létjogosultsága.

3. Az élet keletkezésének energetikai és valószínűségi tényezői.

4. Új koncepciók a geokémiai ciklusokról.

A konzultáció végeredményeként lezögezték, hogy bár a previtális polimerek szintézise bizonyos kísérleti körülmények mellett megvalósítható, az önméltásra, anyagcserére, növekedésre képes élő sejt létrehozása a geológiai ósállapotoknak megfelelő körülmények létrehozása esetén sem látszik ezidőszent még megoldhatónak. Nagy várakozás előzi meg az 1975-ös „Viking expedíció” új információs adatait a Marsra vonatkozóan. Remélhető ebből talán egy előrelépés a vitatott témákban.

FÖLDVÁRI-VOGL M.

ANA SOKAČ: Pannonian and Pontien Ostracoda Fauna of MT. Medvenica. Panonska i pontska ostracoda Medvenice. Jugosl. Akad. Znan. Umj., Palaentologia Jugoslavica vol. 11, Zagreb, 1972.

Zágráb környékének kitűnő pliocén feltárásaiból igen gazdag kagylósrák-faunát gyűjtöttek, s ennek részletes feldolgozását adja a szerző angol nyelven és kissé rövidített horvát nyelvű szöveggel, összesen 140 kvart-oldalon, 47 fényképes táblával.

Rétegtani beosztásában a Jugoszláviában általánosan használt szint-neveket használja: alsópanonnak nevezi a Magyarországon alsópanonnak minősített összlet alsó harmadát, felsőpanonnak a középső harmadát, alsópontusinak a „Felső-Abichi”-s szintet, felsópontusinak a portafferriant (a mi felsőpannonunk alsó felét). Utóbbi a leginkább elterjedt Zágráb környékén és ez szolgáltatta a leggazdagabb mikrofaunát. A fajra meghatározott 100 alak közül csak 11 (és két bizonytalan) található a legmélyebb szintben, a fajok kb. fele egynél több szintben is megvan; az is előfordult, hogy egyik területrezen más szintben található bizonyos fauna, mint egy másik területrezen (p. 28, 111). Ha ez már ilyen, aránylag kicsi területen is előfordul, akkor nagyobb távolságra, a Pannon-medence távolabbi részeire nem találjuk egyszerűen átvihetőnek az itteni rétegtani adatokat.

A rendszertani részben a nemzetségek és alnemzetségek definícióit adja. Nomenklatúrája világos és célszerű, nem emeli nemzetségi rangra az alnemzetségeket. 19 új fajt és alfajt ír le. Ismert fajok ábrázolásánál is feltüntet olyan aprólékosabb jellegeket (izombenyomatok, peremek kifejlődése, héjszerkezet), amelyek az azonosítást biztosabbá, könnyebbé teszik.

A fajokról csak fényképeket közöl (rajzbeli ábrázolásokat nem). Egészében azonban ez a kiváló munka a hazai kagylósrák-vizsgálatokban igen nagy segítséget nyújt.

SZÉLES MARGIT

NADEZDA KRSTIC: Biostratigrafija kongerijских slojeva okoline Beograda na osnovu Ostracoda sa opisom vrsta roda *Amplocypris*. Biostratigraphy of the Congerian beds in the Belgrade region on the basis of Ostracoda, with the description of the species of the genus *Amplocypris*. (A Belgrád környéki congeriás rétegek biosztratigráfiája a kagylósrákok alapján, az *Amplocypris* nemzetségek fajainak leírásával. (Inst. Geol. Explor., Monogr. vol. 4., Beograd 1973., 1–158. oldal, 18 táblával, 6 táblázattal, 2 térkép és 1 szelvény-melléklettel.)

A szerző 1968-ban készült doktori disszertációjának egy részletét közli ebben a dolgozatban; a disszertáció más részei megjelentek már különböző kiadványokban és azok a többi kagylósrákos csoportokat tárgyalják.

A rétegtani beosztásban a következő neveket használja:

1. alsószlavóniai alemelet vagy „alfa-fázis” (legidősebb pannon),
2. felsőszlavóniai alemelet vagy „béta-fázis”; ezt a két alemeletet foglalja össze „alsópannoniai” néven (de a magyarországi alsópannoniától egészen eltérő értelemben!),
3. alsószerbiai alemelet vagy „gamma-fázis”,
4. felsőszerbiai alemelet vagy „delta-fázis”, ez a két alemelet viseli náluk a „felsőpannoniai” megjelölést,
5. alsópontusi vagy novorosszjai,
6. felsópontusi vagy portafferriai (a magyarországi kőolajkutatásban a két utóbbi alemelet közt vonjuk meg az alsó — felsőpannon határt).

Az alsószlavónienben megkülönböztet két szintet és két fáciást: a pelites kifejlődésben *Candona postsarmatica*, a homokos kifejlődésben *Hemicytheria lörentheyi* jellemző az alsó szintre, míg a felső szintre az agyagösszletre *Hemicytheria hungarica*, a pszammitokra *Cyprideis tuberculata*.

Ugyancsak két szintre osztja a felsőszlavónient is: az alsó részben *Hemicytheria tenuistriata*, a felsőben *Propontoviella candeo* a szintjelző; a finomabb és durvább szemcsésű üledékek kagylósrákfaunája csak kisebb mértékben különbözik egymástól.

Az alsóservien alsó felének vezéralakja *Amplocypris abscissa*, felső felének *Hemicytheria croatica*. A karbonátos biofáciából hiányoznak a *Cyprideis* nemzetség képviselői, viszonylag gazdag a káspi-brakk biofáciás faunája, míg a kiédesedtebb vizek üledékeiben általában kevés faj szerepel, de nagy példányszámban.

A felsőservien alsó szintjében *Serbiella sagittosa* és *S. maximunguiculata*, felső szintjében *Zalanyiella drzici*, *Caspiola alasi* és *Typhlocyprilla lineocypriformis* jellemzők. Felső részében már fiatalabb (pontusi) fajok is jelentkeznek.

A novorosszienben igen változatosak a kifejlődések, azonos kőzettani kifejlődés mellett is; de ez a szint igen vékony rétegszövetet jelent Belgrád környékén. Alsó szintjére az ide is áttérjedő idősebb fajok jelenléte, felső (nagyobbik) részére *Serbiella ilici*, *Cyprideis parallela* jellemzők. A portafferriai gazdag faunája nem tesz lehetővé további korbeli tagolást, mert ha egymás felett a rétegorokban eltérő kagylósrák társulások jelentkeznek is, ezeknek összetétele nem a kortól, hanem csak az üledék jellegétől függ. A *Candona* és *Cypria* nemzetségek az agyagos, az *Amplocypris*, *Cyprinotus* és *Hungarocypris* a homokos képződményekben gyakoriak.

A szerb nyelvű részben 28 *Amplocypris* fajt ismertet, az angol kivonatban csak a

11 új faj és 1 új alfaj leírását adja, legtöbbről fényképes, néhányról igen jó rajzos ábrát. A fajkereteket elég szűken szabja, bár a kagylósrákoknál ismert természetbeli változékonyságot sem hagyja figyelmen kívül. Különösen jó szabatos leírását adja az *Amplocypris* nemzetségnek (93—98. és 136—137. oldal), a héjszerkezetet feltüntető rajzokkal (48—58. ábra).

Magyarországi viszonylatban a munka inkább ökológiai és rendszertani tekintetben használható, mintsem rétegtanilag.

Mind a puhatestűek, mind a kagylósrákok rétegtani elosztása tekintetében azt láthatjuk, hogy olyan fajok, amelyeket jugoszláviai szerzők külön szintekre jellemzőknek (tehát eltérő korúaknak) minősítenek, nálunk együtt fordulnak elő. Vitatható, hogy ennek okait eltérő fáciesviszonyokban, vagy a kutatók eltérő szemléletében kell-e keresnünk.

SZÉLES MARGIT